

Tentoonstelling van C.J. Mension, Delftse dierenschilder (1882-1950)

Op safari in het museum...



mijn eerste Mension. Drie bontgekleurde papegaaien op een stokkie. Ze kostten maar een habbekrats, maar ze waren prachtig. Sindsdien ben ik verslingerd aan zijn dieren en vond ik dat Mension ten onrechte in de vergetelheid is geraakt”.

Via een advertentie op Marktplaats kwam hij in contact met de familie. De drie kleinkinderen Mariëtte, Charlotte en Kees waren enthousiast over zijn idee om de dierenschilder weer ‘in the picture’ te brengen met een tentoonstelling in één van de Delftse musea. En zo klopten zij aan bij Museum Paul Tetar van Elven. Maar het museum had aanknopingspunten nodig en een goede ‘link’ met het museum.

Zeventig jaar na dato

“Tot onze grote verrassing vonden we toen een brief uit het jaar 1940, waarin nota bene een tentoonstelling werd aangekondigd in Museum Paul Tetar van Elven van werken van C.J. Mension! Maar die tentoonstelling is toen afgeblazen”, zegt directrice Lidy Thijsse. “De achterliggende reden kennen we niet, maar het was een grimmige tijd, vanwege de oorlog. Maar met deze brief hadden we wel een heel goed argument in handen om die tentoonstelling nu wél te houden. Zodoende komt het museum alsnog - postuum - die ‘oude afspraak’ na. Zeventig jaar na dato...”

En troep wolven in een wilde sneeuwjacht, drie vrolijk spelende bruine beren en een koppel gemoedelijke pinguïns met komische platvoeten. Je kunt ze dit seizoen zomaar tegenkomen in het Delftse museum Paul Tetar van Elven.

Net als tal van aapjes trouwens en andere exotische dieren, maar ook een heleboel huis-tuin-en-keuken dieren, zoals een nestje witte muizen en wat konijntjes, die met nerveuzig snuffelende neusjes gezellig bij elkaar hurken. Ze maken allemaal deel uit van de dierententoonstelling van de Delftse schilder C.J. Mension in Museum Paul

Tetar van Elven. Je kunt nu dus als het ware met de schilder op safari in het museum... De Delftse kunstliefhebber Jan Reinders van het Dutch Art Collective, gespecialiseerd in toegepaste kunst van 1880 tot 1980, gaf de aanzet voor de tentoonstelling. “Ik kocht meer dan twaalf jaar geleden langs de grachten op de Delftse vlooiemarkt

Rotterdamsche diergaarde rijke inspiratiebron

Toen de jonge schilder C.J. Mension in 1910 voor het eerst van het exotische dierenrijk had geproefd in Blijdorp en met zijn penseel de ziel van de machtige jagers van de jungle en de steppes had aangeraakt, was hij er meteen aan verknocht. In een historisch interview zegt hij daar zelf over: “...Het was in 1910 dat ik een voorstelling maakte van Christenen in een Romeinse arena, waarmee ik Koninklijke subsidie verwierf, en vanzelfsprekend had ik daarvoor wilde dieren nodig en ik ging naar de Rotterdamsche diergaarde. Het schilderen trok me zóo aan dat ik eraan ben blijven

hangen en de dieren zijn sindsdien het voornaamste thema in mijn oeuvre...”

Om verse indrukken op te doen bezocht hij ook andere dierentuinen in Antwerpen bijvoorbeeld. Diergaarde Blijdorp genoot zijn voorkeur, niet in de laatste plaats omdat het lekker dicht bij huis was. In Rotterdam was hij een graag geziene gast bij de dierenverblijven, alwaar hij op ontelbare dagen zijn schildersezel posteerde en hij zijn ongedurige modellen bestudeerde. Urenlang achter elkaar, gefascineerd door de kleinste details.



De fauna volgens C.J. Mension:

‘lievelingsknuffels en wilde beesten’

Er gaat altijd een zekere bekoring van dit werk uit, omdat we voelen hoeveel plezier Mension aan deze dieren beleeft; hoe hij ze niet alleen als verschijnsel bestudeert, maar voor alles levende wezens in hun ziet met een eigen lief en leed...”, aldus de kunstcriticus ‘Verver’ indertijd over een expositie van Cornelis Jan Mension: “...Het sterkst voelt hij zich aangetrokken tot de uiteenlopende apensoorten. De schilderijen naar deze dieren zijn meest een weinig verhalend. Mension dut niet in, maar blijft steeds frisch waarnemen...”

‘Tropengloed’

Mensions oeuvre bestrijkt zo’n beetje het complete dierenrijk. Hij maakte talloze levensechte taferelen van zijn gevangen voorbeelden. Mension zag leeuwen met getoupeerde woeste manen, statig paraderende kraanvogels en een tikkeltje arrogante papegaaien. En hij zag met de ogen van een hedendaagse autospuiter de metallic-achtig gekleurde schubben van de vissen in het zee-aquarium - hoewel metalliclak toen natuurlijk nog niet uitgevonden was en de glans meer werd aangeduid als ‘van een parelmoeren uitstraling’. Hij verstilde en verbeeldde die momenten soms magistraal. “...Maar het meest zien wij apen, kleine melancholieke aapjes met den tropengloed bestorven in hunner oogen...”

Mension had een bijzondere voorliefde voor apen. Zo gaf hij zijn zoon op



jonge leeftijd een stoffen aapje cadeau, dat meteen zijn lievelingsknuffel en speelkameraadje werd. En het inspireerde Mension tot het portret van ‘een kind met aapje’. Mension groeide uit tot dierenschilder ‘bij uitnemendheid’, en zo gezegd, met een bijzonder oog voor aapjes.

maakt, doch dat hij de beesten in hun ruige huiden in een spontanen vloten schildertrant op doek en papier brengt. De apen kent hij door en door; hij verstaat hun oogentaal. Zijn aapjes maken geen grimassen op commando. Dit zijn dieren die zich onbespied wanen, althans om de nabijheid van den schilder niet geven...”

‘Oogentaal’

De kranten doen er in die tijd regelmatig verslag van, waarbij de heren kunstredacteuren zich niet zelden uiten in lyrische bewoordingen: “...Aansluitend een bijzonder geslaagd aquarel met aapjes, die met hun schrandere oogjes de beschouwer wijsneuzig aanstaren. Het is Mension’s verdienste dat hij niet voor het publiek afgelichte mooie dierschilderingen



Productie mediaplusdelft
Vormgeving Gerard Nijboer
Tekst Michiel Geerdinck

Met dank aan initiatiefnemer
Jan Reinders Dutch Art Collective
alle collectioneurs en de familie Mension.

Koninklijk Huis leent schilderij uit



Een nest witte muizen. (Overigens niet uit de Koninklijke collectie)
Reproducties schilderijen: www.roundimages.com

Cornelis Jan Mension, die leefde van 1882 tot 1950, was in zijn tijd 'de koning van de dierenschilders', populair bij het gewone volk en zeer gewaardeerd tot in de hoogste societykringen.

Zijn verbeelding van het dierenrijk genoot zelfs de warme belangstelling van paleis 't Loo. Zo koos de toenmalige koningin Wilhelmina een schilderij uit met 'roode ibissen' als haar favoriet bij een bezoek aan een expositie in 1935. In het zorgvuldig in schoonschrift bijgehouden kasboek van de schilder is op 6 november dat jaar de contante betaling van Hare Koninklijke Hoogheid terug te vinden. Zij rekende 157 florijnen en vijftig cent af. Eerder had Mension al een eervol Koninklijk verzoek ingewilligd om voor de verjaardag van prins Hendrik zijn teckels met twee jonge puppy's te vereeuwigen. Dit unieke schilderij 'Helga en haar jongen' is dit seizoen ook te zien in Museum Paul Tetar van Elven, omdat de Oranjes het in bruikleen hebben willen geven.

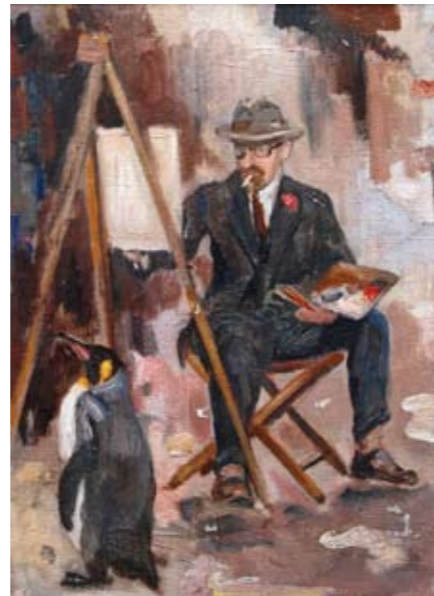
Opa knoeide niet

Museum Paul Tetar van Elven kan een zeer brede selectie van Mensions werk laten zien, mede dankzij de inzet van kunstliefhebber Jan Reinders, die veel aansprekende stukken wist te traceren bij collectioneurs. Ook de familie draagt een steentje bij, onder andere met enkele mappen met schetsen en een doos met persoonlijke bezittingen van de schilder. Eén van de leukste vondsten is een uniek zwart-wit filmpje dat het publiek, dankzij de kleinkinderen kan zien op een beeldscherm in de tentoonstellingsruimte. Het filmpje toont de dierenschilder achter zijn ezel; hij poseert met verve voor de amateurcinema en acteert vijltig met penseel en palet.

Cornelis Jan Mension is trouwens opvallend goed gekleed op die filmbeelden. En op foto's staat hij ook vrijwel altijd afgebeeld in pak, en dat terwijl hij toch druk in de weer is met tubes en palet. "Dat is geen toeval", weet kleindochter Mariëtte. "Ik heb opa nooit zo chique gekleed zien werken, want ik lag nog in de wieg toen hij overleed. Nogal tragisch: hij kreeg een herseninfarct tijdens het poetsen van zijn schoenen. Vandaar dat oma ons vertelde, dat opa nooit in een oud kloffie schilderde, maar altijd in een keurig net driedelig pak met een keurig gestrikte stropdas,

een bijpassend pochet en dus glimmend gepoetste schoenen. Zo ging hij naar zijn atelier of voor zijn dierenschilderijen meestal naar Blijdorp waar hij een vaste gast was. Opa was dol op apen, maar hij heeft ook veel andere dieren getekend en ter plekke ook geschilderd. En toch kwam hij altijd zonder ook maar één verfspatje op zijn kleren weer thuis. Als ik ga verven dan heb ik al klodders op mijn kleren voordat ik ook maar één potje heb open gemaakt. Maar onze opa, die knoeide kennelijk niet. "

Schilderij: Greta Bruigom



C.J. Mension

(11 maart 1882 - 2 mei 1950)

Reeds jong vertoonde Cornelis Jan Mension een voorliefde voor tekenen. En hij volgde in zijn tienerjaren lessen aan de 'teekeninrichting' van F. Helfferich aan het Noordeinde te Delft, waarna hij in het 2e studiejaar van de Haagsche Akademie voor Beeldende Kunst kwam. Hij behaalde in 1900 de M.O. acte handteekenen. In 1908, 1909 en 1910 dong hij met succes naar een Koninklijke toelage.

Mension was lid van het Haagse Pulchri Studio, het Amsterdamse Arti et Amicitiae en van de Vereniging Kunstkring Delft. Hij exposeerde in tal van steden, zoals in toen bekende kunstzalen in zijn geboortestad Delft, voorts te Rotterdam en Den Haag, alsook in het Stedelijk Museum Amsterdam (1941). Voorts in de Verenigde Staten, Spanje (Barcelona), Oostenrijk (Wenen), Engeland (Brighton), Schotland (Glasgow), Frankrijk (Parijs) en België (Brussel). Museum Boymans van Beuningen te Rotterdam en het Prinsenhof te Delft hebben werk van Mension.

Naast de schilderkunst had de geboren Delvenaar gedurende jaren ook een betrekking als (assistent) leraar tekenen aan de toenmalige Technische Hogeschool in de stad. Hij werkte zoals gezegd veel in de buitenlucht in diergaarde Blijdorp, maar Mension heeft in Delft op diverse locaties ook ateliers gehad, zoals op het



Bagijnhof, aan de Nieuwe Langendijk en de Koornmarkt. Hij was bevriend met collega's en stadsgenoten zoals Huib Luns en Willy Sluiter.

Picasso en Dali

Mension, die tijdgenoot was van Mondriaan, Picasso en Dali, en als het ware opgroeide met aansprekende nieuwe stromingen zoals het kubisme, het dadaïsme, het neoplasticisme, en het surrealisme, zegt over die invloeden: "...Steeds heb ik de verschillende stromingen met belangstelling gevolgd, doch bewust hebben zij mijn werk niet beïnvloed. Van iets of iemand navolgen heb ik nooit gehouden, al kon ik soms sterk onder den indruk komen, wanneer een schilderij bijzonder mooi was."

Ook portretten

Los van zijn dieren had Mension ook een goed gevoel voor portretten en enkele daarvan zijn ook te zien op de tentoonstelling. Een kunstredacteur uit de jaren twintig begreep Mension wel: "...Hoe zou hij de dieren kunnen verstaan, zoo hij de mensch niet verstond. In de tragische en komische wezens der dieren erkent hij immers het menselijke,

zoals Rembrandt en anderen het al lang voor hem deden..." Als er al een kritische noot klonk, dan gold dat het gematigde kleurgebruik. Gejuich steeg dan ook op van de krantenpagina's toen hij '...zijn palet vernieuwde en levendige, heldere tinten ging gebruiken voor de weergave van ara's, fazanten en een Javaansche pauw...'

Pikante grepen uit het dierenleven

Wat de bezoeker kan verwachten werd toen al verwoord door de gekende kunstcriticus Cornelis Veth: "...Mension vervaardigt hartelijke en knappe schilderijen. Hij is als weinig anderen thuis in het dierenrijk. Zijn deugden zijn van goed-impressionistische aard, zijn streek is fijn en raak, zijn toon boeit en bindt. De apen verdienen een afzonderlijke vermelding. Mension heeft hun elastischen bouw, fiere nuances en soms melancholieke uitdrukkingen, telkens met veel talent getroffen. Zijn vorm is altijd levend, zijn kleurgebruik zuiver afgestemd. Mension toont ons pikante grepen uit het dierenleven..."

Kortom: Veth vond ze, zeg maar, vooral leuk om te zien. En dat zijn ze ook. Wie van aapjes houdt, van knuffels en van katten en muizen en van tal van andere - wilde - beesten, die gaat dit seizoen op safari in Museum Paul Tetar van Elven. En zoals een criticus aanstipte: "...Mension houdt van zijn dieren en het is een feit dat hij ons van zijn liefde overtuigt waardoor zijn doekjes ons bijblijven als iets kostelijks en belangrijks..."

